

Sygn. akt III AUa 823/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Zofia Rybicka - Szkibiel
Sędziowie:	SSA Romana Mrotek (spr.) SSA Anna Polak
Protokolant:	St. sekr. sąd. Edyta Rakowska

po rozpoznaniu w dniu 15 kwietnia 2014 r. w Szczecinie

sprawy K. H.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o podjęcie wypłaty emerytury z datą wcześniejszą

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 3 lipca 2013 r. sygn. akt VI U 390/13

1. oddała apelację,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. na rzecz ubezpieczonej K. H. kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Anna Polak

Sygn. akt III AUa 823/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczona K. H. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 18.03.2013 r., w której odmówiono jej uchylecia w części decyzji z dnia 12.10.2011 r. o zawieszeniu prawa do emerytury za okres 01.10.2011 r. – 21.11.2012 r. Wniosła o nakazanie organowi rentowemu wypłaty zaległej emerytury wraz ustawowymi odsetkami.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie.

Wyrokiem z dnia 3 lipca 2013r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 18 marca 2013 roku i ustalił, że ubezpieczona K. H. ma prawo do wypłaty emerytury za okres od 01 października 2011 do 21 listopada 2012 roku, zobowiązał organ rentowy do wydania decyzji w przedmiocie żądania odsetek w terminie 30 dni od uprawomocnienia się wyroku oraz zasądził od pozwanego na rzecz ubezpieczonej kwotę 60 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił, że K. H. urodziła się (...) Ubezpieczona będąc zatrudnioną w (...) Banku (...) S.A w P., z dniem 01.04.2010 r. nabyła prawo do emerytury.

W dniu 12.10.2011 r. organ rentowy wydał decyzję, zgodnie z którą wstrzymał wypłatę emerytury od 01.10.2011 r., z uwagi na fakt, że ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie.

Powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12 ubezpieczona wniosła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. o podjęcie wypłaty emerytury i wypłatę zaległych kwot emerytur wraz z odsetkami. W decyzji z dnia 18.03.2013 r. organ rentowy odmówił uchylenia decyzji z dnia 12.10.2011 r. w części dotyczącej zawieszenia prawa do emerytury za okres 1.10.2011 r. – 21.11.2012 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem kontroli była decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w G. z dnia 18.03.2013 roku, w której organ rentowy odmówił ubezpieczonej uchylenia decyzji z dnia 12.10.2011 r. w części dotyczącej zawieszenia wypłaty emerytury w okresie 1.10.2011 r. – 21.11.2012 roku. Ubezpieczona domagała się wypłaty zawieszonych świadczeń emerytalnych powołując się na orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12. W ocenie organu rentowego wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie wywiera wpływu na sytuację prawną ubezpieczonej, albowiem nie ma on zastosowania do przypadającego przed dniem 22 listopada 2012 r. okresu zawieszenia emerytur. Wskazał, że powołany przez ubezpieczoną wyrok Trybunału Konstytucyjnego został opublikowany 22.11.2012 r., zatem z tym dniem utracił moc art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustawą z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.2010 r., Nr 257, Poz. 1726), która weszła w życie 1 stycznia 2011 r., do ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodano art. 103 a, który stanowi, że prawo do emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Z dniem wejścia w życie cytowanego przepisu organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury z uwagi na to, że pozostawała ona w stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą.

W wyroku z dnia 13 listopada 2012 r., wydanym w sprawie K 2/12, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (wyrok TK z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt K 2/12, publ. OTK-A2012/10/121, Dz. U. 2012 Poz. 1285).

Sąd Okręgowy zważył, iż przytoczony wyrok w zakresie w jakim stwierdza niekonstytucyjność przepisów wprowadzających art. 103 a do ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. 2009 r., Nr 153, poz. 1227) odnosi się do ubezpieczonej. Jak bowiem wskazano

w uzasadnieniu powoływanego przez ubezpieczoną wyroku, problem w rozpatrywanej (przez Trybunał) sprawie dotyczy oceny, czy ustawodawca mógł na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. rozciągnąć stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS - przepisu ustalającego nową treść ryzyka emerytalnego - na sytuacje przeszłe, tj. wobec osób, które już nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r., czyli w czasie obowiązywania regulacji niezawierającej wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą dla uzyskania świadczenia emerytalnego. To właśnie te osoby, przy zastosowaniu co do nich nowej regulacji z art. 103a musiały ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka emerytalnego, obejmującego w odróżnieniu do stanu poprzedniego również konieczność rozwiązania dotychczasowego stosunku pracy. Ryzyko emerytalne, jak wywodzi Trybunał, to zdarzenie prawne uzasadniające prawo do emerytury. Treścią tego ryzyka w przypadku osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. objęty był jedynie wymóg osiągnięcia wieku emerytalnego i odpowiedniego stażu pracy. Dlatego w stosunku do tych właśnie osób, które już raz wymienione warunki nabycia prawa do emerytury skutecznie spełniły niedopuszczalne jest - z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa - nakazanie im zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie im ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury. Osoby, o których mowa, podjęły decyzje o przejściu na emeryturę, nie mogąc przewidzieć, że przepisy zmienią się na ich niekorzyść. W przeciwnym wypadku nie składałyby one wniosku o ustalenie prawa do świadczenia emerytalnego, bo korzystniejsze byłoby dla nich pobieranie wynagrodzenia niż dużo mniejszej emerytury, o którą wystąpiłyby po ustaniu zatrudnienia i która wówczas była wyższa niż ta wyliczona w chwili, gdy złożyły wniosek po osiągnięciu wieku emerytalnego. Sąd Okręgowy uznał, że ubezpieczona należy do kręgu osób, w stosunku do których Trybunał uznał wskazane przepisy za niekonstytucyjne. Nabyła bowiem prawo do emerytury z dniem 01.04.2010 roku czyli pod rządami regulacji nie zawierających wymogu rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą.

Sąd Okręgowy nie podzielił argumentacji pozwanego organu rentowego, na którą powołał się on odmawiając ubezpieczonej wypłaty wstrzymanych świadczeń. Jego zdaniem art. 28 ustawy z dnia 16.12.2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. utracił moc z dniem 22.11.2012 r., w którym wszedł w życie wyrok Trybunału Konstytucyjnego. Swoje stanowisko organ rentowy wywodzi z treści art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z którym orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego (Dz. U. 1997 r., Nr 78, Poz. 483 ze zm.). Na tle stanowiska organu rentowego wyłania się zatem kwestia związana z mocą obowiązującą orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. W kwestii tej ścierały się dwa stanowiska: wykładni legalistycznej i wykładni aksjologicznej (celowościowej). Pierwsza z wykładni opierała się literalnym brzmieniu art. 190 ust. 3 Konstytucji wskazującym, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia. Druga wskazywała na niedopuszczalność stosowania przepisu niezgodnego z Konstytucją tylko z przyczyn formalnych tj. braku ogłoszenia orzeczenia Trybunału.

Sąd Okręgowy stosuje wykładnię celowościową, uznając ją za zgodną z duchem Konstytucji. Trudno bowiem uznać za sprawiedliwe i zgodne z ideą demokratycznego państwa prawa (art. 1 Konstytucji) odbieranie obywatelom ich praw na podstawie niekonstytucyjnych przepisów, tylko dlatego, że Trybunał wydał swoje orzeczenie ex post. Potwierdził to w Komentarzu do Kodeksu Postępowania Cywilnego Dariusz Zawistowski który stwierdził, że co do oceny skutków mocy obowiązującej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, w których nie określił on wprost ich zasięgu czasowego, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa stanowisko, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (ex tunc). Sąd Najwyższy prezentował je m.in. w uchwale z dnia 23 stycznia 2001 r., III ZP 30/2000 (publ. OSNP 2001, nr 23, poz. 685), wyroku z dnia 10 listopada 1999 r., I CKN 204/98 (publ. OSNC 2000, nr 5, poz. 94), postanowieniu z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/2000 (publ. OSNP 2001, nr 10, poz. 331). Reguła ta odnosi się również do decyzji administracyjnych, co znajduje wyraz w orzecznictwie m.in. Sądu Najwyższego. W wyroku z dnia 4 grudnia 2002 r., wydanym w sprawie III RN 202/2001 Sąd ten stwierdził, że jako wzorzec kontroli decyzji organów administracji publicznej nie powinien być stosowany przepis ustawowy, który został uznany za niekonstytucyjny orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, opublikowanym wprawdzie po wydaniu tej decyzji, ale

przed rozpoznaniem skargi przez Naczelną Sąd Administracyjny. Dalej Sąd Najwyższy wywodził, że skoro Naczelną Sąd Administracyjny orzekał w sprawie przeszło rok po utracie mocy obowiązującej przez przepis, który został uznany za niekonstytucyjny, to nie powinien go uwzględniać przy rekonstrukcji normy prawnej stanowiącej wzorzec kontroli zaskarżonej decyzji administracyjnej, nawet jeśli w momencie jej wydawania przepis ten korzystał jeszcze z domniemania swej konstytucyjności. (publ. OSNP 2003/24/584, OSNP-wkł. 2003/13/10). W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, pomimo ich administracyjnego charakteru, kontrolę legalności decyzji sprawują sądy powszechne – sądy pracy i ubezpieczeń społecznych. Wyrażona w cytowanym wyroku reguła odnosi się zatem bezpośrednio również postępowań z zakresu ubezpieczeń społecznych, w tym do sprawy niniejszej.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska wyrażonego w odpowiedzi na odwołanie ubezpieczonej co do daty utraty mocy wskazanych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepisów. Brak podstaw do zawieszenia prawa do emerytury miał bowiem miejsce od momentu wejścia w życie kwestionowanego przepisu tj. od 1 października 2011 r. W ocenie Sądu fakt, że Trybunał Konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności wskazanego przepisu po roku jego obowiązywania nie może stanowić negatywnej przesłanki do uzyskania przez ubezpieczoną świadczenia, do którego miała prawo zgodnie z Konstytucją.

Mając to na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił decyzję organu rentowego z dnia 18.03.2013 r. i ustalił, że ubezpieczona ma prawo do wypłaty emerytury za okres od 1.10.2011 r. do 21.11.2012 r. orzekając jak w punkcie I wyroku.

W zakresie żądania odsetek Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 3 k.p.c. zobowiązał pozwanego do wydania decyzji z uwagi na brak rozstrzygnięcia w tym zakresie przez organ emerytalny. Zakres postępowania przed sądem wyznacza bowiem treść zaskarżonej decyzji administracyjnej. Leżąca u podstaw niniejszego postępowania decyzja nie zawiera zaś rozstrzygnięcia w przedmiocie odsetek pomimo wniosku ubezpieczonej złożonego w postępowaniu administracyjnym dnia 10.12.2012 roku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc i § 12 ust.2 w zw. z § 2 ust.1 i 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28.09.2002r w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. VI Wydziału Pracy I Ubezpieczeń Społecznych z dnia 03.07.2013 r., sygn. akt: VI U 390/13 wniósł organ rentowy.

Zaskarżył wyrok w całości zarzucając mu:

1. Naruszenie przepisów prawa materialnego, tj.:

1/ art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227) przez jego błędną wykładnię, skutkującą zmianą spornej decyzji organu rentowego w sytuacji gdy przedmiotowa regulacja prawna nie uzasadniała nakazania organowi rentowemu podjęcia wypłaty spornej emerytury od dnia 01.10.2011 r. tj. od dnia jej zawieszenia, do dnia 21.11.2012 r., w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt: K 2/12.

2/ art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997r. (Dz.U. 1997.78.483) przez jego niewłaściwe zastosowanie w wyniku przyjęcia, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. akt: K 2/12, ma moc wsteczną (ex tunc) w sytuacji gdy zastosowanie przedmiotowej regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem, mocy obowiązującej wyżej wymienionego wyroku od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw w dniu 22.11.2012r. i na przyszłość (ex nunc) wobec nie określenia przez Trybunał Konstytucyjny w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 10.3a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578

i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 1251).

Wskazując na powyższe zarzuty organ rentowy wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania w całości

ewentualnie:

2. uchYLENIE zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego jej rozpoznania.

Apelujący wskazał, że problematyka związana z zagadnieniem prawnym i pytaniem, jaki jest wpływ orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego na stosunki prawne ukształtowane pod rządami przepisów uznanych za niezgodne z Konstytucją należy do trudnych i budzących spory. W tyra zakresie prezentowane są dwie, zasadniczo przeciwstawne tezy, zarówno w orzecznictwie sądowym, jak i w piśmiennictwie; od poglądu uznającego konsekwentnie nieważność przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją, poprzez stanowisko umiarkowane dopuszczające w ograniczonym stopniu retroaktywność, do tezy o konsekwentnie prospektywnym działaniu orzeczenia z niewielkimi wyjątkami. Kwestia nie jest rozstrzygnięta w sposób decydujący przez regulacje samej Konstytucji, zwłaszcza art. 190, który określa moc obowiązującą i skutki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. Regulacje konstytucyjne w tym zakresie są niejasne, nieprecyzyjne, a przede wszystkim stwarzają możliwość rozbieżnych interpretacji w odniesieniu do skutków orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego w ujęciu czasowym. Pewnym wydaje się pogląd, że utrata mocy obowiązującej aktu normatywnego następuje z chwilą wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego i przedmiotowe orzeczenie ma w tym zakresie charakter konstytutywny.

W kontekście powyższego zdaniem organu rentowego Sąd I instancji dopuścił się naruszenia przepisów prawa materialnego, w szczególności przez błędną wykładnię art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r., Nr 153, poz. 1227). Błędna interpretacja Sądu Okręgowego skutkowałą zmianą zaskarżonej decyzji organu rentowego i de facto ustaleniem braku podstaw do wstrzymania wypłaty emerytury w spornym okresie.

Powyższe wynikało z niewłaściwego zastosowania art. 190 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 02.04.1997r. (Dz.U. 1997.78.483), zgodnie z którym: orzeczenie Trybunału

Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny -dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Nie zastosowanie w/cyt, regulacji prawnej wynikało z przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. akt: K 2/12. ma moc wsteczną (ex tunc) podczas gdy zastosowanie w/cyt., regulacji prawnej powinno skutkować przyjęciem, mocy obowiązującej w/w. wyroku TK od dnia jego wejścia w życie, tj. od dnia jego ogłoszenia Dzienniku Ustaw w dniu 22.11.2012r. i ze skutkiem na przyszłość (ex nunc). Taka konstatacja wynika z tego, że Trybunał Konstytucyjny nie określił w wyżej wymienionym wyroku innego terminu utraty mocy obowiązującej art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398. Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118 i 251). Czysta wykładnia semantyczna silnie przemawia za taką tezą, gdyż utracić moc obowiązującą może przepis, który wcześniej obowiązywał - utracić można bowiem to, co wcześniej istniało. Konstytucja zdaje się więc nie pozostawiać wątpliwości, że utrata mocy obowiązującej przepisu nie mogła nastąpić wcześniej tj. przed wejściem wyroku w życie, w przeciwnym

wypadku nie miałyby też żadnego sensu upoważnienie zawarte w samej normie art. 190 ust. 3 do określenia innego terminu utraty mocy obowiązującej. Stanowisko w tej kwestii (tj. kształtującego charakteru orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego) mocniej przemawia za prospektywnym efektem orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, zgodnie z ogólną zasadą przyjętą, że wyrok kształtujący (rozwiązujący, zmieniający lub ustanawiający stosunek prawny) ma skutek *ex nunc*. Jednakże nie jest ono rozstrzygające, skoro znane są wypadki, że wyrok kształtujący wywołuje konsekwencje z mocą wsteczną, a wyrok ustalający działa prospektywnie. Na rzecz prospektywnego działania orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego przemawiają ponadto następujące argumenty. Po pierwsze, Konstytucja nie formułuje wprost ogólnego nakazu rozciągnięcia efektów orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego na wcześniejsze zdarzenia prawne, a tymczasem odstępstwo od zasady, której nie można pomijać, analizując konsekwencje orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, wyrażającej podstawowy dla demokratycznego państwa prawa zakaz wstecznego działania prawa, wymagałoby wyraźnego uregulowania. Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego ma, walor normatywny, a w konsekwencji retroaktywny skutek orzeczenia musi być rozpatrywany dokładnie w tej samej płaszczyźnie jak retrospektywny skutek regulacji normatywnej. I w jednym i w drugim wypadku chodzi o te same wartości zakodowane w zasadzie zaufania do państwa i stanowionego przezeń prawa.

Ponadto ustawodawca konstytucyjny *expressis verbis* zakłada możliwość, a nawet w pewnych sytuacjach nakaz obowiązywania normy niezgodnej z Konstytucją (w wypadku odroczenia wejścia wyroku TK w życie), ergo uznanie, że z chwilą utraty mocy obowiązującej norma wypada z systemu z mocą wsteczną byłoby przejawem nieracjonalności legislatora. Jednocześnie Konstytucja zdaje się samodzielnie zakreślać granice retroaktywności orzeczeń w art. 190 ust.4 przewidując możliwość zmiany orzeczenia, decyzji lub innego rozstrzygnięcia (w wyniku wznowienia postępowania lub innego odpowiedniego trybu przewidywanego ustawą).

Reasumując, utrata mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją następuje dopiero z chwilą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, a nie wcześniej. Przedmiotowe orzeczenie w postaci wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r., sygn. akt: K 2/12, ma więc charakter prawotwórczy, aczkolwiek jest to akt negatywny. Ponadto utrata mocy obowiązującej nie oznacza unieważnienia istniejącego wcześniej stanu prawnego, które prowadziłyby do automatycznego unicestwienia z tą chwilą wszystkich wcześniejszych konsekwencji prawnych. Co więcej respekt dla pewności obrotu i dążenie do uniknięcia negatywnych konsekwencji dla całości systemu przez natychmiastowe wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, przeważają w pewnych sytuacjach nad konsekwentnym poszanowaniem gwarancji konstytucyjnych, skoro sama Konstytucja dopuszcza przedłużone obowiązywanie niekonstytucyjnej normy w wypadku odroczenia wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Podkreślenia wymaga, że stanowisko organu rentowego znajduje potwierdzenie również w judykaturze. I tak Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 27.09.2012 r., sygn. akt: III AUa 117/12, stwierdził, że zawieszenie prawa do emerytury w przypadku pozostawania w dotychczasowym zatrudnieniu jest funkcjonalnie uzasadnione i ma podstawę konstytucyjną w art. 67 ust. 1 Konstytucji, który wiąże z osiągnięciem wieku emerytalnego powstanie prawa do zabezpieczenia społecznego. Pracownik, który osiągnął wiek emerytalny może wybrać status emeryta lub zachować, pomimo nabycia prawa do emerytury, status pracownicy. Cel regulacji zawartej w art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS było przede wszystkim oczekiwanie zwolnienia miejsc pracy. (por. wyrok z 19 lutego 2004 r., II UK 274/04; uchwała z 27 kwietnia 2004 r., II UZP 2/04; uchwała z 10 listopada 2004 r., II UZP 9/04). Także Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się już w przedmiocie art. 103 ust. 2a ustawy emerytalnej. W wyroku z dnia 7 lutego 2006 r., SK 45/04, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 103 ust. 2a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest zgodny z art. 2. art. 31 ust. 3. art. 32 i art. 67 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz nie jest niezgodny z art. 30, art. 65 ust. 1, art. 70 ust. 5 i art. 73 Konstytucji. W przywołanym wyroku Trybunał Konstytucyjny ustosunkował się również do zarzutu naruszenia zasady zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady ochrony praw nabytych ubezpieczonych. Zdaniem Trybunału, ingerencja ustawodawcy w tym przypadku, nie polega na zniesieniu nabytego prawa do emerytury, ani na zmniejszeniu jego zakresu, ale jedynie na wyprowadzeniu dodatkowych warunków jego realizacji. Zaskarżony przepis nie narusza nabytych praw ubezpieczonych również dlatego, że nie pozbawia on ich prawa do emerytury, a tylko powoduje zawieszenie jej wypłacania w razie kontynuacji zatrudnienia u tego

samego pracodawcy, bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Trybunał Konstytucyjny nie dopatrył się również naruszenia zakazu retroakcji prawa. Ponadto Trybunał wskazał, że emerytura jest w założeniu świadczeniem, które zastępuje, a nie uzupełnia wynagrodzenia ze stosunku pracy i do jej istoty należy zapewnienie środków utrzymania w razie zaprzestania pracy w związku z osiągnięciem określonego wieku.

Przedstawione wyżej orzecznictwo zachowało pełną aktualność także w obecnie

obowiązującym stanie prawnym. Nie ma więc żadnych podstaw do odmowy stosowania przez

Sądy art. 103a jako niezgodnego z Konstytucją. Jednocześnie pozwany pragnie zauważyć, iż

takie stanowisko nie znajduje odzwierciedlenia w obowiązującym stanie prawnym. Jak zauważył bowiem Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 13.11.2012 r. sygn. akt K 2/12 jest on niezgodny tylko w pewnym zakresie, tj. w związku z art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o finansach publicznych w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Co więcej art. 303 ust. a nie został wyeliminowany porządku prawnego, gdyż jest wciąż normą obowiązującą.

Konstatując, organ rentowy nie zgadza się z interpretacją Sądu Okręgowego.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012 r., sygn. akt: K 2/12, jest w tej sprawie konstytutywny, tj. obowiązuje od dnia wejścia w życie, zaś skutki prawne wywołuje tylko na przyszłość, tj. od dnia jego ogłoszenia w Dzienniku Ustaw, w szczególności w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny bezpośrednio w wyroku nie określił skutków czasowych swojego

orzeczenia tj. momentu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją.

Ubezpieczona wniosła o oddalenie apelacji.

Wskazała, że stwierdzenie niekonstytucyjności przepisu w wyroku Trybunału Konstytucyjnego oznacza, że przepis ten, choć nadal pozostaje w obrocie prawnym, jest niezgodny z Konstytucją od samego początku, czyli od daty jego wydania. Jako taki nie może stanowić podstawy prawnej ani aktu administracyjnego, ani innej czynności organu z zakresu administracji publicznej. Ponadto, jak wskazywał w swoich orzeczeniach Sąd Najwyższy, przepis ustawy niezgodny z Konstytucją nie może być bowiem źródłem praw i obowiązków, a zatem przepis taki, choć obowiązujący, nie powinien być stosowany także do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia. Sąd I instancji w pełni zasadnie przyjął zatem, iż Ubezpieczona należy do kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny uznał, wskazany w wyroku z dnia 13 listopada 2012r. przepis za niezgodny z Konstytucją.

Podkreślenia wymaga, iż Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 stycznia 2007 r., III PK 96/06 (OSNP 2008 nr 5-6, poz. 61) wskazał, że nawet odroczenie wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP) stwierdzającego sprzeczność przepisu ustawy z Konstytucją nie stanowi przeszkody do uznania przez Sąd, że przepis ten był sprzeczny z Konstytucją od jego uchwalenia. W konsekwencji należy zatem przyjąć, że stan prawny w zakresie prawa do wypłaty emerytury dla Ubezpieczonej, która nabyła prawo do tego świadczenia bez rozwiązania stosunku pracy w chwili, gdy przepisy nie wymagały rozwiązania stosunku pracy, zmienił się z dniem ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012r. W ten między innymi sposób, że z dniem tym ustało domniemanie konstytucyjności przepisu art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r., a w rezultacie sądy orzekające w sprawie takiej, jak sprawa Ubezpieczonej powinny uczynić wszystko, co leży w zakresie ich kompetencji, aby przywrócić stan zgodny z Konstytucją (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2009 r., III UK 96/08, LEX nr 1001327). Mając na uwadze przepis art. 316 k.p.c. iż sąd wydaje wyrok biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy, oczywistą staje się konieczność uwzględnienia zaistniałych zmian w obowiązującym stanie prawnym. Mając zatem na uwadze powyższe rozważania, jak również fakt wyeliminowania

z obrotu prawnego przepisu stanowiącego podstawę do wstrzymania ubezpieczonej prawa do emerytury decyzją z października 2011r., uznać należy, iż brak jest podstaw do utrzymania w mocy decyzji organu rentowego a tym samym ubezpieczona ma prawo do wypłaty emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012r,

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się w całości nieuzasadniona.

Sąd drugiej instancji podziela zarówno ustalenia faktyczne jak i rozważania prawne Sądu Okręgowego, które legły u podstaw wydania zaskarżonego orzeczenia.

Podkreślić należy, że utrwalone jest już stanowisko tutejszego sądu apelacyjnego, zgodnie z którym konsekwencją wydania przez Trybunał Konstytucyjny wyroku stwierdzającego niekonstytucyjność przepisu art. 28 ustawy nowelizującej w zw. z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS jest konieczność podjęcia wypłaty emerytur od dnia 1 października 2011 roku, czyli od dnia faktycznego wytrzymania wypłaty świadczenia.

Sąd Apelacyjny uznaje, tak jak to uczynił Sąd Okręgowy, że przepis, który został uznany za niezgodny z Konstytucją nie mógł stanowić podstawy do wstrzymania wypłaty świadczenia i nie mógł stanowić podstawy prawnej działań organu rentowego. Nie ma podstaw prawnych, aby uznawać, że dopiero z chwilą ogłoszenia orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego można było tej wypłaty dokonywać.

Zgodnie przepisem art. 190 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne, orzeczenia w sprawach wymienionych w art. 188 Konstytucji (m.in. w kwestii zgodności ustaw z Konstytucją) podlegają niezwłocznemu ogłoszeniu w organie urzędowym, w którym akt normatywny był ogłoszony, a orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, chyba, że Trybunał Konstytucyjny określił inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Za ugruntowane uznać należy stanowisko, że co do zasady orzeczenia Trybunału mają moc wsteczną (są skuteczne *ex tunc*). Stanowisko to zakłada, że orzeczenie Trybunału usuwa zakwestionowaną normę prawną w zasadzie od chwili jej wejścia do systemu prawnego, lecz najwcześniej od chwili wejścia w życie Konstytucji. Pogląd ten prowadzi do powstania fikcji prawnej, że danej normy nigdy w systemie prawnym nie było, co umożliwia wzruszenie czynności dokonanych na jej podstawie. Szczegółową analizę argumentów przemawiających za tą koncepcją przedstawił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 20 maja 2009 roku (sygn. I CSK 379/08, OSNC z 2009 r., nr 12, poz. 172) i Sąd Apelacyjny ją podziela. Sąd Najwyższy, opierając się na wykładni funkcjonalnej i uwzględniając pozycję ustrojową Trybunału wskazał m.in., że Trybunał orzeka o niezgodności ustawy z Konstytucją, ale niezgodność ta nie istnieje wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał, lecz występuje również wcześniej. Zatem znaczenia nie ma to kiedy badanie zgodności konstytucyjnej ma miejsce lecz to kiedy w systemie prawnym pojawiła się norma prawna niższego rzędu niezgodna z normą prawną nadrzędną.

Sporna norma prawna została uznana za niezgodną z Konstytucją i przez to wyeliminowana z porządku prawnego od chwili jej wejścia w życie. Wobec powyższego w stosunku do ubezpieczonej nie istniała podstawa prawna do zawieszenia jej wypłaty świadczenia poczynając od 1 października 2011 roku. Tym samym za uzasadnioną należało uznać zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Gorzowie Wlkp. poprzez zmianę poprzedzającej go decyzji organu rentowego i przyznanie K. H. prawa do wypłaty zawieszony emerytury za okres od 1 października 2011 roku.

Zarazem Sąd Apelacyjny podkreśla, że w świetle przedstawionej powyżej argumentacji Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia prawa, tj. art. 2 ust. 1 pkt 1 w zw. z artykułem 134 ust. 1 pkt 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, bądź art. 316 k.p.c. Istotny z punktu rozstrzygnięcia niniejszej sprawy wyrok Trybunału Konstytucyjnego został ogłoszony w dniu 22 listopada 2012 roku, zatem należało go uwzględnić w dacie wyrokowania przez sąd pierwszej instancji w dniu 3 lipca 2013 roku. Zgodnie z treścią przepisu art. 316 k.p.c. orzekający Sąd Okręgowy za podstawę wyroku wziął stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Niekonstytucyjne przepisy obowiązujące w dacie wydawania decyzji z dnia 12 października 2011r. przez organ rentowy nie niweczyły prawa K. H. do pobierania emerytury w spornym okresie. Wstrzymanie wypłaty świadczenia oparte

bowiem zostało na przepisach, które na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego zostały derogowane z systemu prawnego.

Powyższe skłoniło Sąd Apelacyjny do uznania, że apelacja organu rentowego, jako niezasadna, podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

SSA Romana Mrotek SSA Zofia Rybicka - Szkibiel SSA Anna Polak